

Metoda konjugiranih gradijenata

Radni materijal za predavanja iz kolegija Nediferencijabilna optimizacija na poslijediplomskom doktorskom studiju 2009./2010.

1 Uvod u problem

Zadani su simetrična i pozitivno definitna kvadratna matrica $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$, realni vektor $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$ te $c \in \mathbb{R}$. Definirajmo funkciju $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$ formulom $f(\mathbf{x}) = \frac{1}{2}\mathbf{x}^T \mathbf{A} \mathbf{x} - \mathbf{b}^T \mathbf{x} + c$ te promatrajmo sljedeći problem:

$$f(\mathbf{x}) = \frac{1}{2}\mathbf{x}^T \mathbf{A} \mathbf{x} - \mathbf{b}^T \mathbf{x} + c \rightarrow \min_{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n}. \quad (1)$$

Neka je $\mathbf{x}^* = \operatorname{argmin}_{\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n} f(\mathbf{x})$ rješenje problema (1). Uočimo da je

$$\nabla f(\mathbf{x}) = \mathbf{A} \mathbf{x} - \mathbf{b} \text{ te } \nabla^2 f(\mathbf{x}) = \mathbf{A}.$$

Kako je prema pretpostavci matrica $\mathbf{A}$ pozitivno definitna, te stoga i regularna (vidi Domaću zadaću), vektor $\mathbf{x}^*$ jedinstveno rješenje sustava linearnih jednažbi

$$\mathbf{A} \mathbf{x} = \mathbf{b}. \quad (2)$$

To znači da je problem minimizacije (1) ekvivalentan problemu rješavanju sustava linearnih jednažbi (2).

Neka su $\alpha \in \mathbb{R}$ i $\mathbf{p} \in \mathbb{R}^n$. Razvojem izraza $f(\mathbf{x} + \alpha \mathbf{p})$ u Taylorov red u okolini točke $\mathbf{x}$ dobivamo

$$f(\mathbf{x} + \alpha \mathbf{p}) = f(\mathbf{x}) + \alpha \mathbf{p}^T \nabla f(\mathbf{x}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}^T \nabla^2 f(\mathbf{x}) \mathbf{p} = f(\mathbf{x}) + \alpha \mathbf{p}^T (\mathbf{A} \mathbf{x} - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}^T \mathbf{A} \mathbf{p}.$$

Minimizacijski problem (1) rješavat ćemo iterativnom metodom. Pretpostavimo u tu svrhu da je $\mathbf{x}_j$ neka aproksimacija rješenja $\mathbf{x}^*$. Novu aproksimaciju $\mathbf{x}_{j+1}$ tražit ćemo u obliku $\mathbf{x}_{j+1} = \mathbf{x}_j + \alpha_j \mathbf{p}_j$, pri čemu je $\mathbf{p}_j$ vektor smjera, a α_j odgovarajuća duljina koraka. Ako nam je poznat vektor smjera $\mathbf{p}_j$ onda duljinu optimalnu duljinu koraka α_j možemo dobiti rješavanjem problema jednodimenzionalne minimizacije

$$f(\mathbf{x}_j + \alpha \mathbf{p}_j) \rightarrow \min_{\alpha \in \mathbb{R}}.$$

Imamo

$$\begin{aligned} \alpha_j &= \operatorname{argmin}_{\alpha \in \mathbb{R}} f(\mathbf{x}_j + \alpha \mathbf{p}_j) \\ &= \operatorname{argmin}_{\alpha \in \mathbb{R}} \left(f(\mathbf{x}_j) + \alpha \mathbf{p}_j^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j \right). \end{aligned}$$

Funkcija $\alpha \mapsto f(\mathbf{x}_j) + \alpha \mathbf{p}_j^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j$ je realna kvadratna funkcija, koja postiže jedinstveni globalni minimum u točki

$$\alpha_j = -\frac{\mathbf{p}_j^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b})}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j}.$$

1.0.1 Gradijentna metoda

Specijalno u gradijentnoj metodi za vektor smjera $\mathbf{p}_j$ uzimamo $\mathbf{p}_j = -\nabla f(\mathbf{x}_j) = -\mathbf{A} \mathbf{x}_j + \mathbf{b}$, odakle je

$$\alpha_j^* = \frac{\|\mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b}\|_2^2}{(\mathbf{b} - \mathbf{A} \mathbf{x}_j)^T \mathbf{A} (\mathbf{b} - \mathbf{A} \mathbf{x}_j)} = \frac{\|\mathbf{p}_j\|_2^2}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j}.$$

Za vektor smjera $\mathbf{p}_{j+1}$ vrijedi

$$\begin{aligned}\mathbf{p}_{j+1} &= -\nabla f(\mathbf{x}_{j+1}) = \mathbf{b} - \mathbf{A}\mathbf{x}_{j+1} \\ &= \mathbf{b} - \mathbf{A}(\mathbf{x}_j + \alpha_j \mathbf{p}_j) \\ &= \mathbf{p}_j - \alpha_j \mathbf{A}\mathbf{p}_j,\end{aligned}$$

odakle je

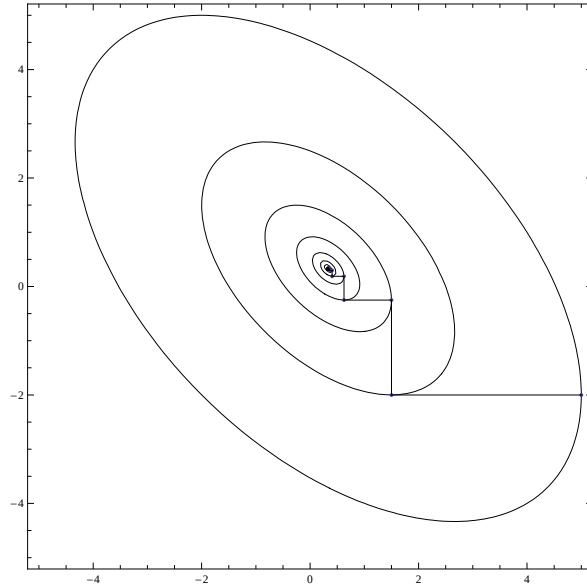
$$\mathbf{p}_{j+1}^T \mathbf{p}_j = \|\mathbf{p}_j\|_2^2 - \alpha_j \mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j = 0.$$

To znači da je kod gradijentne metode vektor smjera u koraku $j+1$ ortogonalan s vektorom smjera u koraku j .

Primjer 1. Zadana je funkcija $f(\mathbf{x}) = \frac{1}{2} \mathbf{x}^T \mathbf{A} \mathbf{x} - \mathbf{b}^T \mathbf{x}$, gdje su

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}, \quad \mathbf{b} = \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \end{bmatrix}.$$

Jednostavno se vidi da je $\mathbf{x}^* = [\frac{1}{3}, \frac{1}{3}]^T$ rješenje sustava linearnih jednadžbi. Pretpostavimo da gradijentnom metodom želimo odrediti točku globalnog minimuma funkcije f . U tu svrhu za početnu aproksimaciju uzimamo $\mathbf{x}_0 = [5, -2]^T$. Gradijentnu metodu izvršavamo sve do je $\|\mathbf{A}\mathbf{x}_j - \mathbf{b}\|_2 \geq \varepsilon$, $j = 0, 1, 2, \dots$. Ako je $\varepsilon = 10^{-4}$ gradijentnom metodom za 17 koraka dobivamo $\mathbf{x}_{17} = [0.333351, 0.333298]^T$. Na Slici 1.0.1 prikazani su odgovarajući vektori smjerova gradijentne metode.

Slika 1: Vektori smjerova gradijentne metode kroz 17 iteracija

2 Metoda konjugiranih gradijenata

Prirodna ideja je definirati vektore smjerova najbržeg silaska i to tako da metoda završi u što manje koraka. Pokazat ćemo da metoda konjugiranih gradijenata ima upravo to svojstvo te da završi u najviše n koraka.

Za simetričnu pozitivno definitnu matricu $\mathbf{A}$ definiramo preslikavanje $s : \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}$, formulom

$$s(\mathbf{x}, \mathbf{y}) = \mathbf{x}^T \mathbf{A} \mathbf{y}. \quad (3)$$

Može se pokazati da je preslikavanje s skalarni produkt kojeg označavamo s $s(\mathbf{x}, \mathbf{y}) =: \langle \mathbf{x}, \mathbf{y} \rangle_{\mathbf{A}}$ (vidi Domaću zadaću) i zovemo $\mathbf{A}$ –skalarni produkt. Pri tome odgovarajuća normu definiramo s $\|\mathbf{x}\|_{\mathbf{A}} := \sqrt{\mathbf{x}^T \mathbf{A} \mathbf{x}}$.

Definicija 1. Kažemo da su vektori $\mathbf{p}_0, \dots, \mathbf{p}_{k-1}$ $\mathbf{A}$ –konjugirani ili $\mathbf{A}$ –ortogonalni, ako vrijedi da je $\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i = 0$ za svaki $i, j = 1, \dots, k-1$ te $i \neq j$.

Uočimo da je zbog simetričnosti dovoljno zahtijevati $\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i = 0$ za svaki $0 \leq i < j \leq k-1$. Može se pokazati da je svaki skup $\{\mathbf{p}_j : j = 0, \dots, k-1\}$, $\mathbf{A}$ –konjugiranih vektora linearno nezavisan (vidi Domaću zadaću) te stoga možemo definirati potprostor

$$W_k = \begin{cases} \text{span}\{\mathbf{p}_0, \dots, \mathbf{p}_{k-1}\}, & k \geq 1 \\ \{\mathbf{0}\}, & k = 0 \end{cases},$$

te skup

$$U_k := \begin{cases} \mathbf{x}_0 + W_k = \{\mathbf{z} \in \mathbb{R}^n : \mathbf{z} = \mathbf{x}_0 + \mathbf{w}_k \in W_k\}, & k \geq 1 \\ \{\mathbf{x}_0\}, & k = 0. \end{cases}$$

Propozicija 1. Neka je i fiksni prirodni broj te neka su $\{\mathbf{p}_0, \dots, \mathbf{p}_{i-1}, \mathbf{p}_i\}$ vektori takvi da je

$$\mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j = 0, \quad (4)$$

za svaki $j = 0, \dots, i-1$. Prepostavimo da je $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$ te $\mathbf{x}_j \in \mathbb{R}^n$, $j = 1, \dots, i-1$ niz vektora definiran rekursivno s

$$\mathbf{x}_{j+1} = \mathbf{x}_j + \alpha_j \mathbf{p}_j,$$

$$\alpha_j = \underset{\alpha \in \mathbb{R}}{\text{argmin}} f(\mathbf{x}_j + \alpha \mathbf{p}_j) = -\frac{\mathbf{p}_j^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b})}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j} = -\frac{\mathbf{p}_j^T \mathbf{r}_j}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j},$$

gdje su $\mathbf{r}_j := \mathbf{A} \mathbf{x}_j - \mathbf{b}$, $j = 0, \dots, i-1$. Tada vrijedi

$$\mathbf{p}_i^T \mathbf{r}_i = \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{y} - \mathbf{b}), \text{ za svaki } \mathbf{y} \in U_i.$$

Dokaz. Uočimo da je

$$\mathbf{x}_i = \mathbf{x}_{i-1} + \alpha_{i-1} \mathbf{p}_{i-1} = \mathbf{x}_{i-2} + \alpha_{i-2} \mathbf{p}_{i-2} + \alpha_{i-1} \mathbf{p}_{i-1} = \dots = \mathbf{x}_0 + \sum_{j=1}^{i-1} \alpha_j \mathbf{p}_j \in U_i.$$

Za proizvoljni $\mathbf{y} \in U_i$ vrijedi da je $\mathbf{x}_i - \mathbf{y} \in W_i$ te stoga zbog svojstva (4) vrijedi $\mathbf{p}_i^T \mathbf{A} (\mathbf{x}_i - \mathbf{y}) = 0$. Konačno slijedi

$$\mathbf{p}_i^T (\mathbf{r}_i - \mathbf{A} \mathbf{y} + \mathbf{b}) = \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_i - \mathbf{b} - \mathbf{A} \mathbf{y} + \mathbf{b}) = \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} (\mathbf{x}_i - \mathbf{y}) = 0,$$

odakle slijedi tvrdnja.

U sljedeće teoremu pokazat ćemo da ako za vektore smjerova odaberemo $\mathbf{A}$ –konjugirane vektore, onda jednodimenzionalna minimizacija duž vektora $\mathbf{p}_{k-1}$ (odnosno traženje vektora $\mathbf{x}_k$) odgovara minimizaciji duž cijelog skupa U_k .

Teorem 1. Neka je $\mathbf{x}_0 \in \mathbb{R}^n$ te $\mathbf{x}_{j+1} = \mathbf{x}_j + \alpha_j \mathbf{p}_j$, $j = 0, \dots, k-1$, pri čemu su vektori smjerova $\mathbf{p}_j$, $j = 0, \dots, k-1$ $\mathbf{A}$ –konjugirani te $\alpha_j \in \mathbb{R}$ odgovarajuće duljine koraka. Onda je

$$\mathbf{x}_j = \underset{\mathbf{x} \in U_j}{\text{argmin}} f(\mathbf{x}), \quad j = 1, \dots, k.$$

Dokaz. Tvrdnju dokazujemo metodom matematičke indukcije po k . Ako je $k = 1$, onda je $\mathbf{x}_1 = \mathbf{x}_0 + \alpha_0 \mathbf{p}_0$, gdje je $\alpha_0 = -\frac{\mathbf{p}_0^T \mathbf{r}_0}{\mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0}$, točka globalnog minimuma funkcije f na skupu $U_1 =$

$\{\mathbf{x}_0 + \mathbf{w}_1 : \mathbf{w}_1 \in W_1 = \text{span}\{\mathbf{p}_0\}\}$. Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za prirodni broj $k = i$, tj. da je

$$\mathbf{x}_j = \underset{\mathbf{y} \in U_j}{\operatorname{argmin}} f(\mathbf{y}),$$

za svaki $j = 1, \dots, i$. Dokažimo da tvrdnja vrijedi za $k = i + 1$ tj. da iz $\mathbf{x}_{i+1} = \mathbf{x}_i + \alpha_i \mathbf{p}_i$ slijedi da je

$$\mathbf{x}_{i+1} = \underset{\mathbf{x} \in U_{i+1}}{\operatorname{argmin}} f(\mathbf{x}).$$

Iz definicije skupa U_{i+1} slijedi da se svaki $\mathbf{x} \in U_{i+1}$ može zapisati u obliku $\mathbf{x} = \mathbf{y} + \alpha \mathbf{p}_i$, pri čemu je $\alpha \in \mathbb{R}$ te $\mathbf{y} \in U_i$ te je stoga

$$\begin{aligned} f(\mathbf{x}) &= f(\mathbf{y} + \alpha \mathbf{p}_i) = f(\mathbf{y}) + \alpha \mathbf{p}_i^T (\nabla f(\mathbf{y})) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i \\ &= f(\mathbf{y}) + \alpha \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{y} - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i, \end{aligned}$$

odakle prema Propoziciji 1 slijedi da je

$$f(\mathbf{x}) = f(\mathbf{y}) + \alpha \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_i - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i.$$

Konačno imamo

$$\min_{\mathbf{x} \in U_{i+1}} f(\mathbf{x}) = \min_{\mathbf{y} \in U_i} f(\mathbf{y}) + \min_{\alpha \in \mathbb{R}} \left(\alpha \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_i - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i \right).$$

Prema pretpostavci indukcije slijedi da je $\underset{\mathbf{y} \in U_i}{\operatorname{argmin}} f(\mathbf{y}) = \mathbf{x}_i$. Također slijedi da je

$$\underset{\alpha \in \mathbb{R}}{\operatorname{argmin}} \left(\alpha \mathbf{p}_i^T (\mathbf{A} \mathbf{x}_i - \mathbf{b}) + \frac{1}{2} \alpha^2 \mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i \right) = -\frac{\mathbf{p}_i^T \mathbf{r}_i}{\mathbf{p}_i^T \mathbf{A} \mathbf{p}_i} = \alpha_i,$$

odakle slijedi tvrdnja.

DRUGO PREDAVANJE

U sljedećoj Propoziciji pokazat ćemo kako iz vektora reziduala $\mathbf{r}_j$, $j = 1, \dots, k$, konstruirati A -konjugirane smjerove.

Propozicija 2. *Neka je $\mathbf{p}_0 = -\mathbf{r}_0$ te*

$$\mathbf{p}_k = -\mathbf{r}_k + \sum_{j=0}^{k-1} \frac{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{r}_k}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j} \mathbf{p}_j, \quad k = 1, 2, \dots \quad (5)$$

Onda je $\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m = 0$ za svaki $0 \leq m < j \leq k$.

Dokaz. Tvrdnju dokazujemo metodom matematičke indukcije po k . Za $k = 1$ imamo

$$\mathbf{p}_1^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0 = \left(-\mathbf{r}_1 + \frac{\mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{r}_1}{\mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0} \mathbf{p}_0 \right)^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0 = -\mathbf{r}_1^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0 + \mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0 \frac{\mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{r}_1}{\mathbf{p}_0^T \mathbf{A} \mathbf{p}_0} = 0.$$

Pretpostavimo da tvrdnja vrijedi za prirodni broj $k = i$, odnosno da su vektori $\mathbf{p}_0, \dots, \mathbf{p}_i$ A -konjugirani. Dokažimo da tvrdnja vrijedi za $k = i + 1$ tj. da je $\mathbf{p}_{i+1}^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m = 0$ za svaki $m \leq i$. Neka je m prirodni broj koji je manji od i . Onda je

$$\begin{aligned} \mathbf{p}_{i+1}^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m &= -\mathbf{r}_{i+1}^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m + \sum_{j=0}^i \frac{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{r}_{i+1}}{\mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_j} \mathbf{p}_j^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m \\ &= -\mathbf{r}_{i+1}^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m + \frac{\mathbf{p}_m^T \mathbf{A} \mathbf{r}_{i+1}}{\mathbf{p}_m^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m} \mathbf{p}_m^T \mathbf{A} \mathbf{p}_m = 0. \end{aligned}$$

U sljedećoj propoziciji pokazat ćemo da se konjugirani smjerovi mogu računati jednostavnije.

Propozicija 3. *Pretpostavimo da su $\mathbf{p}_0, \dots, \mathbf{p}_k$ smjerovi dobiveni rekursivno s (5). Onda je*

- a) $W_k = \text{span}\{\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{r}_{k-1}\}$
- b) $\mathbf{r}_m^T \mathbf{r}_j = 0$ za svaki $0 \leq j < m \leq k$
- c) $\mathbf{p}_k^T \mathbf{r}_j = -\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_j$ za svaki $0 \leq j \leq k$
- d) Za vektor smjera $\mathbf{p}_k$ vrijedi

$$\mathbf{p}_k = -\mathbf{r}_k + \beta_{k-1} \mathbf{p}_{k-1}, \quad \text{gdje je } \beta_{k-1} = \frac{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}{\mathbf{r}_{k-1}^T \mathbf{r}_{k-1}}.$$

- e) Vrijedi $W_k = \text{span}\{\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{A}^{k-1} \mathbf{r}_0\}$

Dokaz. Dokazat ćemo tvrdnju d). U tu svrhu vektor $\mathbf{p}_k \in W_{k+1}$ zapišimo kao linearnu kombinaciju vektora $\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{r}_k$. Sukladno svojstvu b) vektori $\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{r}_k$ čine ortogonalnu bazu od W_{k+1} . Vrijedi

$$\mathbf{p}_k = \sum_{j=0}^k \alpha_j \mathbf{r}_j,$$

pri čemu se iz uvjeta ortogonalnosti vektora $\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{r}_k$ slijedi da je $\alpha_j = \frac{\mathbf{p}_k^T \mathbf{r}_j}{\mathbf{r}_j^T \mathbf{r}_j}$, $j = 0, \dots, k$. Prema svojstvu c) vrijedi

$$\begin{aligned} \mathbf{p}_k &= -\sum_{j=0}^k \frac{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_j}{\mathbf{r}_j^T \mathbf{r}_j} \mathbf{r}_j = -\mathbf{r}_k - \sum_{j=0}^{k-1} \frac{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_j}{\mathbf{r}_j^T \mathbf{r}_j} \mathbf{r}_j = -\mathbf{r}_k - \frac{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}{\mathbf{r}_{k-1}^T \mathbf{r}_{k-1}} \sum_{j=0}^{k-1} \frac{\mathbf{r}_{k-1}^T \mathbf{r}_{k-1}}{\mathbf{r}_j^T \mathbf{r}_j} \mathbf{r}_j \\ &= -\mathbf{r}_k + \beta_{k-1} \sum_{j=0}^{k-1} \frac{\mathbf{p}_{k-1}^T \mathbf{r}_j}{\mathbf{r}_j^T \mathbf{r}_j} \mathbf{r}_j = -\mathbf{r}_k + \beta_{k-1} \mathbf{p}_{k-1}. \end{aligned} \quad (6)$$

Posljednja jednakost u (6) iz raspisa vektora $\mathbf{p}_{k-1}$ u ortogonalnoj bazi $\{\mathbf{r}_0, \dots, \mathbf{r}_{k-1}\}$.

Na osnovi prethodnih tvrdnji proizlazi sljedeći algoritam.

ALGORITAM - KONJUGIRANI GRADIJENTI

- $\mathbf{r}_0 = \mathbf{A}\mathbf{x}_0 - \mathbf{b}$, $\mathbf{p}_0 = -\mathbf{r}_0$, $k = 0$

- While $\mathbf{r}_k \neq \mathbf{0}$ do

$$\alpha_k = \frac{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}{\mathbf{p}_k^T \mathbf{A} \mathbf{p}_k}$$

$$\mathbf{x}_{k+1} = \mathbf{x}_k + \alpha_k \mathbf{p}_k$$

$$\mathbf{r}_{k+1} = \mathbf{r}_k + \alpha_k \mathbf{A} \mathbf{p}_k$$

$$\beta_k = \frac{\mathbf{r}_{k+1}^T \mathbf{r}_{k+1}}{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}$$

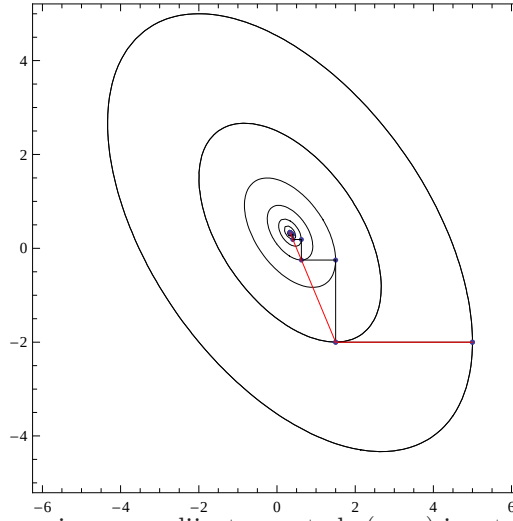
$$\mathbf{p}_{k+1} = -\mathbf{r}_{k+1} + \beta_k \mathbf{p}_k$$

$$k = k + 1$$

- end While

Primjedba 1. *Ako je $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$, onda će zbog ortogonalnosti vektora reziduala iterativni postupak završiti u konačno mnogo (najviše n koraka).*

Primjer 2. *Na Slici 2 prikazana je usporedba iterativnih procesa gradijentnom metodom te metodom konjugiranih gradijenata na minimizaciji funkcije iz Primjera 1.*

Slika 2: Usporedba vektora smjerova gradijentne metode (crno) i metode konjugiranih gradijenata (crveno)

2.1 Brzina konvergencije

Može se pokazati da brzina konvergencije metode konjugiranih gradijenata ovisi o broju uvjetovanosti matrice $\mathbf{A}$, preciznije da vrijedi sljedeća tvrdnja.

Teorem 2. (vidi [1]) Ako je $\mathbf{x}^*$ egzaktno rješenje sustava linearnih jednadžbi $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$, gdje je $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$ pozitivno definitna matrica te $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$ te $\mathbf{x}_k$ aproksimacija rješenja dobivena u k -toj iteraciji gradijentne metode. Vrijedi sljedeća ocjena

$$\|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_k\|_{\mathbf{A}} \leq \left(\frac{\sqrt{\kappa} - 1}{\sqrt{\kappa} + 1} \right) \|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_0\|_{\mathbf{A}},$$

pri čemu je κ broj uvjetovanosti matrice $\mathbf{A}$.

Teorem 3. (vidi [2]) Ako je $\mathbf{x}^*$ egzaktno rješenje sustava linearnih jednadžbi $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$, gdje je $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$ pozitivno definitna matrica te $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$ te $\mathbf{x}_k$ aproksimacija rješenja dobivena u k -toj iteraciji metode konjugiranih gradijenata. Vrijedi sljedeća ocjena

$$\|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_k\|_{\mathbf{A}} \leq 2 \left(\frac{\sqrt{\kappa} - 1}{\sqrt{\kappa} + 1} \right)^k \|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_0\|_{\mathbf{A}},$$

pri čemu je κ broj uvjetovanosti matrice $\mathbf{A}$.

Teorem 4. (vidi [1]) Ako je $\mathbf{x}^*$ egzaktno rješenje sustava linearnih jednadžbi $\mathbf{Ax} = \mathbf{b}$, gdje je $\mathbf{A} \in \mathbb{R}^{n \times n}$ pozitivno definitna matrica te $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$ te $\mathbf{x}_k$ aproksimacija rješenja dobivena u k -toj iteraciji metode konjugiranih gradijenata. Vrijedi sljedeća ocjena

$$\|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_k\|_{\mathbf{A}} \leq 2 \frac{c^k}{1 + c^{2k}} \|\mathbf{x}^* - \mathbf{x}_0\|_{\mathbf{A}},$$

pri čemu je $c = \frac{\sqrt{\kappa}-1}{\sqrt{\kappa}+1}$ te κ broj uvjetovanosti matrice $\mathbf{A}$.

3 Proširenje na nelinearne funkcije

ALGORITAM FLETCHER-REEVES METHOD

1 $\mathbf{r}_0 = \nabla f(\mathbf{x}_0)$, $\mathbf{p}_0 = -\mathbf{r}_0$

2 For $k = 0, 1, \dots, n-1$ do

$\mathbf{x}_{k+1} = \mathbf{x}_k + \alpha_k \mathbf{p}_k$, gdje je $\alpha_k = \underset{\alpha \in \mathbb{R}}{\operatorname{argmin}} f(\mathbf{x}_k + \alpha \mathbf{p}_k)$

$\mathbf{r}_{k+1} = \nabla f(\mathbf{x}_{k+1})$

$\mathbf{p}_{k+1} = -\mathbf{r}_{k+1} + \beta_k \mathbf{p}_k$, gdje je $\beta_k = \frac{\mathbf{r}_{k+1}^T \mathbf{r}_{k+1}}{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}$

3 $\mathbf{x}_0 = \mathbf{x}_n$ i skoči na korak 1.

ALGORITAM POLAK-RIBIERE METODA

Analogno kao Fletcher-Reeves method, razlika je u β_k :

$$\beta_k = \frac{(\mathbf{r}_{k+1} - \mathbf{r}_k)^T \mathbf{r}_{k+1}}{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}.$$

Najčešći izbor u $\beta_k = \max\{0, \frac{(\mathbf{r}_{k+1} - \mathbf{r}_k)^T \mathbf{r}_{k+1}}{\mathbf{r}_k^T \mathbf{r}_k}\}$.

HESTENES-STIEFEL METODA Analogno kao Fletcher-Reeves method, razlika je u β_k :

$$\beta_k = \frac{(\mathbf{r}_{k+1} - \mathbf{r}_k)^T \mathbf{r}_{k+1}}{\mathbf{p}_k^T (\mathbf{r}_{k+1} - \mathbf{r}_k)}$$

Literatura

- [1] A. Quarteroni, R. Sacco, F. Saleri, Numerical Mathematics, Springer-Verlag New York, 2000
- [2] D. G. Luenberger, Intro. to Linear & Nonlinear Programming, Addison-Wesley, 1993